

Deus agni

DISSERTATIO II

DE NATURA SEU QUIDDITATE DEI ET EJUS
ATTRIBUTIS IN COMMUNI

ARTICULUS I

Quodnam sit constitutum divinæ naturæ?

Non est quæstio de constitutione physica divinæ naturæ secundum quod est realiter in se; sic enim certum est quod omnes perfectiones sive absolutæ sive relativæ Deum realiter constituunt, cum omnes identificentur in ipsa Dei natura, quæ in se est simplicissima.

Neque etiam quæstio est de natura divina large et in ampla quadam significatione sumpta pro ente increato quo distinguitur a creaturis, et quod se habet per modum transcendentis, reperiturque in omnibus attributis, eo proportionali modo quo ratio entis creati imbibitur in omnibus differentiis et modis creaturarum.

Sed quæstio est de natura seu essentia stricte sumpta pro eo quod primum in Deo concipitur, tanquam fons et origo cæterarum proprietatum, a quibus proinde virtualiter distinguitur, et in quibus sub hac ratione non concipitur transcendentaliter inclusum; hoc est de constitutivo metaphysico, seu essentiali differentia naturæ divinæ, prout a nobis viatoribus imperfecte in hoc statu concipitur, tanquam differentia ejus essentialis et origo cæterarum perfectionum, ut in homine rationalitas.

Dico primo: Natura seu essentia Dei non constituitur metaphysice per aseitatem.

*Probat*ur 1° ratione fundamentali. Illud est formale constitutum divinæ naturæ, quod distinguit illam, non a creaturis tantum, sed etiam ab attributis, personis, cæterisque formalitatibus divinis. Atqui ratio entis a se id non præstat. Ergo, etc. — Major patet; quia hic, ut die-

tum est, non agitur de natura divina large sumpta pro entitate increata, sub qua ratione distinguitur a creatis, sed de ea stricte sumpta prout est radix attributorum divinorum, adeoque virtualiter ab illis distincta. — Probat minor. Ratio entis a se ex sua ratione formali est prædicatum transcendens omnes formalitates seu perfectiones divinas, in eisque formaliter imbibita. Atqui tale prædicatum non distinguit naturam ab attributis. Ergo. — Patet major; omne enim quod est in Deo, est ens a se. — Patet etiam minor, quia per illud non distinguuntur natura et proprietates per quod conveniunt, et quod in illis omnibus formaliter reperitur. Hæc ratio militat etiam contra sententiam Scoti, quia infinitas, in qua reponit essentiam divinam, est etiam prædicatum transcendens.

Huic rationi fundamentali respondent 1° et communiter adversarii, esse a se, posse tripliciter sumi: 1° pro negatione essendi ab alio tanquam a causa reali cum dependentia: et sic, inquit, quidquid est in Deo, est ens a se. 2° Pro negatione essendi ab alio tanquam a principio formali sine dependentia, et sic Pater æternus est ens a se, non tamen Filius et Spiritus sanctus. 3° Pro negatione essendi ab alio tanquam a causa virtuali, seu radice, et hoc soli essentiæ divinæ competit. Fatentur itaque aseitatem primo modo non constituere naturam divinam, quia sic est transcendens omnia attributa; nec etiam secundo modo sumpta, quia alias Filius et Spiritus Sanctus, quales, non haberent naturam divinam, cum habeant esse a Patre tanquam a principio. Sola aseitas ergo tertio modo sumpta est constitutum naturæ divinæ, cum illa ut sic non sit transcendens attributa, sed radix eorum.

Sed contra. Hæc responsio manifeste petit principium, et supponit aut non attingit quod est in quæstione. Ergo nulla. — Probat antecedens. Aseitas tertio modo sumpta, hoc est, non esse ab alio tanquam a radice, sed esse potius radix aliorum, constituit naturam divinam, inquit. Atqui non hoc est quod quæritur, id enim omnes fatentur; sed quæritur cui formalitati seu rationi in Deo id conveniat, quod non sit ab alio tanquam a radice, sed

potius sit radix cæterorum: quod hæc responsio adversariorum nullo modo probat aut ostendit, cum fateantur non esse ascitatem primo aut secundo modo. Ergo.

Confirmatur et magis explicatur hæc ratio. Dicere quod non esse ab alio tanquam a radice, sed esse radix cæterorum, constituat naturam, et e contra quod esse ab alio tanquam a radice, constituat proprietates, est probare quid sit natura et quid sint proprietates in communi, non autem quid sint in hac re particulari, scilicet in Deo, vel cui ejus formalitati conveniant; quod tamen hic quæritur. Ergo idem quod ante. — Probatur major. Non esse ab alio tanquam a radice, sed esse radix cæterorum, item esse ab alio tanquam a radice, sunt definitiones nature et proprietatum in communi, quæ non conveniunt magis Deo quam homini aut aliis creaturis. Pariter enim dico de natura hominis, quod sit quod non est ab alio tanquam a radice, sed quod sit potius radix cæterorum, et de ejus proprietate, quod sit ab alio tanquam a radice; sed, si quæretur quid sit in homine quod non est ab alio tanquam a radice, sed quod est radix aliorum: respondebo quod sit rationalitas. Et hoc est quod quæritur nunc in Deo et quod in ipso debent assignare adversarii. Non est, ut jam diximus et fatentur, ascitas primo et secundo modo, nec, ut patet, ascitas tertio modo. Ergo nulla ex assignatis ab adversariis: et hæc ratio, cujus nondum solutionem audiavi aut vidi, me fluctuantem in hanc inflexit sententiam.

Probatur 2º. Deus debet constitui per gradum intelligendi. Ergo non per gradum essendi seu entis a se. — Probatur antecedens. 1º Deus cum sit ens perfectissimum, debet constitui per gradum perfectissimum. Atqui ex quatuor gradibus naturam constituentibus, scilicet essendi, vivendi, sentiendi et intelligendi, perfectissimus est gradus intelligendi. Ergo. — Prob. 2º antecedens, ex doctrina S. Thomæ infra quæst 93, a. 3. Inter creaturas angeli tantum et homines facti sunt ad imaginem Dei, id est aliquid participant et imitantur de natura Dei, eo quod sint intellectuales. Ergo natura Dei constituitur per gradum

intelligendi, et non per gradum essendi, alioquin omnes creature factæ essent ad imaginem Dei. †

Dico secundo: Intelligere divinum, non radicale, sed actuale, sub ratione ultimæ actualitatis per se subsistentis, constituit metaphysice divinam naturam. Unde Dei descriptio erit hæc: *Ens summe et actualissime intelligens.*

Probatur 1º. Juxta quæ modo diximus in probatione secunda præcedentis conclusionis, natura divina metaphysice constituitur per gradum intellectivum; et cum sit actus purissimus expers omnis potentialitatis, debet constitui per id quod in illo gradu est actualissimum, nec habet umbram potentialitatis. Atqui tale est intelligere actuale, et non radicale. Ergo. — Probatur minor. Vel sermo est de intelligere radicali remoto, quod est ipsa substantia immaterialis, vel de proximo, quod est potentia intellectiva. Atqui utrumque, modo nostro concipiendi, se habet ad intelligere actuale per modum potentie ad actum, seu actus primi ad secundum. Ergo.

Probatur 2º conclusio. Illud est constitutivum nature cujuslibet, non quod in ea quovis modo primum concipitur, alioquin ratio substantie in homine foret constitutivum nature humane; sed quod in ea primum concipitur ut quid actualius et perfectius, unde fit quod sit radix et origo cæterarum perfectionum. Atqui inter omnes Dei perfectiones, prima quæ concipitur ut actualior et perfectior non est intelligere radicale, seu potential intelligendi, sed ipsum intelligere actualissimum et perfectissimum. Ergo.

Objicies contra secundam conclusionem: Intelligere actuale est essentialiter operatio. Atqui operatio non constituit naturam operantem, sed constitutam supponit. Ergo.

Resp. Dist. minorem. Operatio finita quæ est accidens non constituit naturam operantem, sed constitutam supponit, conc. minorem. Operatio infinita per se subsistens, nego minorem. Disparitas est quod sit de ratione operationis quæ est finita et accidens superadditum operanti, quod egrediatur ab ipso operante, ideoque supponat ipsum constitutum. At vero de ratione operationis infinitæ et per se subsistentis non est quod egrediatur ab operante, sed tantum

quod sit ejus ultimus actus cum ipso identificatus absque virtuali distinctione. Quia in ente infinito nihil potest concipi, nisi maneat actus purus in conceptu nostro; non maneret autem actus purus natura operans, si conciperetur ut distincta ab ultimo suo actu ab ipsa egrediente et sub ratione actus primi ad illum. Operatio igitur ut emanans a principio et sub conceptu *ab*, non est formaliter in Deo, quod bene nota, sed eminenter virtualiter tantum, in quantum eadem entitas in Deo eminenter facit totum quod in rebus creatis facit operatio egrediens et principium a quo egreditur. Et ideo dicendum, naturam divinam constitui per intellectionem, non sub ratione operationis ut emanantis, vel sub conceptu *ab*, sed sub ratione ultimæ actualitatis per se subsistentis.

+

[Fatendum est sententiam quæ vult essentiam divinam constitui per *aseitatem* esse communiorem. Quamvis autem prima fronte opponi videatur sententiæ quam propugnat auctor noster, possunt utrumque inter se conciliari. Duplex enim via aperitur ad cognoscendum Deum: una *a posteriori*, qua pervenimus ad Ens a se, præcontinens omnes perfectiones quæ sunt in creaturis, et eminentiori modo quam sunt in istis; alia *a priori*, qua investigando divina attributa, eaque ad invicem comparando, perfectionem notitiam essentiæ divinæ acquirimus, determinando inter eadem attributa illud quod respectu nostri se habet quasi differentiam specificam actualius et perfectius naturam ipsam divinam exhibentem, et unde consequenter promanare intelliguntur cætera alia.

Quibus positis, videtur dici posse quod, si agatur de constitutivo Dei metaphysico prout a posteriori, secundum principium causalitatis, concipitur et infertur primitus de Deo, *aseitas* debeat haberi ut tale constitutivum, sicut probant argumenta eorum qui stant pro aseitate. Si vero sermo sit de constitutivo metaphysico actualiori et determinatiori secundum quod reperitur ex demonstrationibus *a priori*, supremus intelligendi gradus potest dici constitutivum metaphysicum divinæ essentiæ, et in

hoc sensu recte argumentatur Billuart, aliique cum ipso. Quia vero ea quæ sunt a priori argumenta magis essentiam rei aperiunt et declarant, posterior hæc explicatio clarior videtur, et ideo anteponenda.]

ARTICULUS II

DE ATTRIBUTIS DIVINIS IN COMMUNI

An et quo modo a se invicem et ab essentia distinguantur?

Attributum proprie sumptum communiter definitur perfectio simpliciter simplex¹, necessario et formaliter in Deo existens, et ad essentiam constitutam modo nostro concipiendi consequens.

Distinguuntur attributa in absoluta et respectiva. Absoluta dicuntur quæ pertinent ad esse divinum, ut simplicitas, immensitas, etc. Respectiva, quæ pertinent ad operationes, ut scientia, providentia, omnipotentia, etc. Item quedam sunt negativa, quæ remonent a Deo imperfectiones, ut esse infinitum, immensum, immutabilem, etc., qua via melius et facilius cognoscitur Deus; facilius enim est dicere quid non sit Deus, quam quid sit. Quedam affirmativa, quæ de Deo affirmative enuntiantur, ut bonitas, justitia, etc.

Verum, etsi dicamus plura attributa, observandum est, non esse plura realiter, propter summam Dei simplicitatem et unitatem, sed esse plura virtualiter tantum, quatenus entitas Dei simplicissima æquivalet pluribus perfectionibus creatis realiter distinctis.

1. Perfectio simpliciter simplex ea est quæ nullam in conceptu sui involvit imperfectionem, seu, ut alii dicunt, quæ melior est ipsa quam non ipsa, hoc est, quam habere melius est cuilibet enti, quatenus est ens, quam non habere: ut bonitas, justitia, etc.— Perfectio simplex, seu secundum quid, ea est quæ involvit aliquam imperfectionem, seu quæ non est melior ipsa quam non ipsa, idque non ratione subjecti, sed ratione sui formaliter: ut esse extensum, figuratum, vegetativum.

Distinctio est carentia identitatis, ea enim dicuntur distinguere, quæ non sunt idem. Dividitur in distinctionem realem et distinctionem rationis.

Distinctio realis est identitatis carentia quæ datur a parte rei, independenter ab intellectu. Est duplex: una realis simpliciter, quæ dicitur major; altera realis modalis, quæ dicitur minor. Realis major est inter entia perfecta quæ ab invicem separantur vel separari possunt, ut inter Petrum et Paulum, inter corpus et animam. Realis minor est inter rem et ejus modum, ut inter sessionem et stationem, vel inter duos modos, ut inter sessionem et stationem. Dicuntur modi, quia sunt minutæ entitates, quæ quamvis sine subjecto esse non possunt, subjectum tamen potest esse sine illis, unde ab eo dicuntur modaliter distinguere. Dari vero tales entitates ipso sensu constat et probatur in *Metaphysica*.

Distinctio rationis est identitatis carentia sub conceptu tantum inter ea quæ a parte rei non sunt distincta, sed unum et idem. Est etiam duplex, una rationis ratioeinantis, altera rationis ratioeinate. Prima est quæ fit sine fundamento in re, ut si distinguas inter Tullium et Ciceronem, aut si concipias idem prædicari de se ipso, dicendo, v. g., Cicero est Cicero; tunc enim idem suppositum enuntiatum per modum subjecti et prædicati concipio quasi duplicatum, unde resultat in mente quædam distinctio. Secunda est quæ fit cum fundamento in re, ut si distinguas, v. g., inter justitiam et misericordiam in Deo; quamvis enim justitia et misericordia identificentur realiter in eadem essentia divina et sint unum et idem re cum illa, quia tamen hæc simplex essentia æquivalet justitiæ et misericordiæ distinctis realiter in creaturis, sicque est virtualiter multiplex, præbet intellectui nostro fundamentum eas distinguendi in Deo. Hujus ergo distinctionis duplex assignari potest fundamentum. Primum est dicta eminentia rei sibi identificans plures perfectiones realiter distinctas in inferioribus. Secundum est imperfectio intellectus nostri, qui cum has omnes perfectiones una simul attingere non possit, illas distinctis actibus, ac si forent distinctæ, concipit;

unde resultat distinctio in intellectu. Hæc distinctio quæ, dum spectatur in intellectu, dicitur rationis ratioeinate cum fundamento in re, dum spectatur in re, dicitur virtualis; quia præstat quod præstaret distinctio realis, et ipsi æquivalet ad verificationem contradictoriarum de eadem re.

Scotus cum suis hanc distinctionem rationis ratioeinate seu virtualem rejicit, aliamque adstruit, quam dicit actualem, formalem ex natura rei: *actualem*, quia est a parte rei ante omnem mentis conceptum; *formalem*, quia non est inter res quæ propria gaudent existentia, sed inter formalitates seu modos ejusdem rei; *ex natura rei*, quia resultat ex eo quod unum non sit de conceptu formali alterius. Hanc distinctionem dicit non esse realem, quia non est inter res, quamvis fateatur hoc sensu esse realem, quod sit a parte rei independenter ab intellectu; neque est rationis, quia, ut dictum est, antecedit omnem actum intellectus: unde, juxta illum, est media inter distinctionem realem et distinctionem rationis.

Quæstio est igitur qua distinctione attributa divina a se invicem et ab essentia distinguantur, Eadem est difficultas de relationibus divinis respectu essentiæ, quæ, quamvis pertineat ad tractatum de Trinitate, pariter hic resolvitur.

Suppono 1° contra Gualterum, Abbatem Joachim, Palamitas et Gilbertum, neque attributa a se invicem et ab essentia, neque relationes ab essentia in Deo distinguere realiter entitative; quia opposita sententia est definita in Conciliis Lateranensi et Remensi, et patet ex confutatione distinctionis Scotisticæ. Si enim hæc non distinguantur actualiter formaliter, a fortiori non distinguuntur actualiter realiter.

Suppono 2° contra Aetianos et Nominales, hæc præfata distinguere plusquam distinctione rationis ratioeinantis: patet ex assertionem distinctionis virtualis. Igitur

Dico 1°: Divina attributa non distinguuntur a se invicem et ab essentia, neque relationes ab essentia, distinctione actuali formali, vulgo Scotistica.

*Probat*ur 1° argumento deducto ex Scripturis. Quæ actualiter formaliter in re ab aliquo distinguuntur, non possunt de illo prædicari in abstracto, sed potius negari; quia, cum abstractum nihil ex se aliud includat quam quod explicat, si prædicaretur de eo a quo formaliter actualiter in re distinguitur, non foret identitas prædicati et subjecti, ut patet in his prædicationibus: « Petrus est humanitas, est justitia, est bonitas. » Atqui, juxta Scripturas, attributa prædicantur de Deo in abstracto; sic *Joann.*, xiv, 6: Christus dixit de se ipso: *Ego sum via, veritas et vita*. Unde S. Bernardus in concilio Remensi requisitus ut scripto proferret quid sentiret contra Gilbertum, « scribatur, inquit, stylo ferreo, in ungue adamantino, et sculpatur in silice, quod divina essentia, forma, natura, deitas, bonitas, sapientia, virtus, potentia, magnitudo, vere Deus est. » Ergo.

*Probat*ur 2°. Concilium Remense contra Gilbertum Porretanum, et Lateranense¹, sub Innocentio III, contra Abbatem Joachim damnarunt et rejecerunt distinctionem vere et proprie realem in divinis: id fatentur Scotiste. Atqui distinctio actualis formalis ante omnem mentis conceptum est vere et proprie realis. Ergo. — *Probat*ur minor. Id est vere et proprie reale, quodcumque sit, sive substantia, sive accidens, sive modus, sive identitas, sive distinctio, sive actio, quod est vel esse potest a parte rei independentem ab intellectu; hæc enim est definitio entis vere et proprie realis. Atqui distinctio actualis formalis Scoti est a parte rei independentem ab intellectu. Ergo.

1. Ibi in capitulis fidei, tit. II, legitur: « Nos autem, sacro et universali concilio approbante, credimus et confitemur cum Petro, quod una quædam summa res est incomprehensibilis quidem et ineffabilis, quæ veraciter est Pater et Filius et Spiritus sanctus, tres simul personæ ac singulatim quælibet earundem: et ideo in Deo trinitas est solummodo, non quaternitas... Licet igitur alius sit Pater, alius Filius, alius Spiritus sanctus, non tamen aliud; sed id quod est Pater, est Filius et Spiritus sanctus, idem omnino. » — Porro, si omnino idem in re, ergo nullo modo in re distinguuntur.

*Probat*ur 3° duplici ratione. Prima sic proponitur. Deus est summe simplex. Atqui non potest stare summa simplicitas cum distinctione reali formali. Ergo. — Major est certa de fide. — *Probat*ur minor. Distinctio realis formalis in Deo importat compositionem realem formalem in Deo, eo modo scilicet quo est distinctio. Atqui non potest stare summa simplicitas cum compositione formali reali. Ergo. — Minor patet et admittitur. — *Probat*ur major. 1° Compositio est distinctorum unio. Atqui distincta formaliter realiter in Deo, si sint, sunt divinitati et inter se unita. Ergo distinctio realis formalis in Deo importat compositionem realem in Deo. *Probat*ur 2° eadem major. Ex distinctione reali entitativa in Deo, si daretur, inferetur et inferebant Patres adversus Gualterum et Gilbertum compositionem realem entitativam in Deo. Ergo ex distinctione reali formali in Deo, legitime inferetur compositio realis formalis in Deo.

Secunda ratio petitur a summa Dei unitate, et sic formatur. « Sicut Deus est summe simplex, sic est summa unus, imo unissimus, si id dici posset, » inquit divus Bernardus. Atqui distinctio realis formalis opponitur huic summæ unitati: tum quia, fatente ipso Patre Henno, importat pluralitatem realem formalem, pluralitas autem diametraliter opponitur unitati; tum quia se habet distinctio ad unitatem sicut compositio ad simplicitatem. Atqui compositio realis formalis evertit summam simplicitatem, fatentibus adversariis. Ergo distinctio realis formalis destruit summam unitatem.

Dico 2°: Attributa divina a se invicem et ab essentia, item relationes ab essentia distinguuntur distinctione virtuali, seu rationis ratiocinatæ, non quidem majori quæ sit per modum excludentis et exclusi, sed minori, quæ est per modum impliciti et expliciti.

*Probat*ur prima pars. Ea dicuntur distingui virtualiter quæ, quamvis sint in se res simplicissima, æquivalent tamen pluribus realiter distinctis et diversos producent effectus: unde præbent intellectui nostro fundamentum formandi distinctos conceptus inadæquatos quasi rerum

re ipsa distinctarum; ex quo resultat in mente distinctio quædam, quæ dicitur rationis ratiocinatæ seu cum fundamento in re. Atqui in Deo attributa, relationes et essentia sunt una res simplicissima, ut constat ex dictis, æquivalens tamen pluribus realiter distinctis in creaturis, diversos producens effectus, indeque præbens intellectui nostro fundamentum diversos de ea conceptus inadæquatos formandi; ex quo resultat in intellectu distinctio rationis cum fundamento in re. Ergo.

Probatur secunda pars. Distinctio rationis ratiocinatæ major, seu quæ se habet per modum excludentis et exclusi, ea est qua unum cum fundamento in re ita ab alio præscinditur, ut nullo modo, etiam implicite, illud in conceptu includat, sed ad illud in potentia remaneat ut quid contrahibile et perfectibile per illud tamquam per aliquid extraneum. Atqui talis distinctio in Deo concipi non potest. Ergo. — *Probatur* minor. Quidquid divinum seu quidquid in Deo concipitur, concipi debet ut actus purissimus et ens in genere entis infinitum. Atqui repugnat concipere cum fundamento in re actum purissimum et ens infinitum in potentia contrahibile et perfectibile per aliud tamquam per aliquid extraneum; hoc enim esset destruere conceptum actus purissimi, de cujus ratione est excludere omnem potentialitatem et imperfectionem, et conceptum entis infiniti, de cujus ratione est includere saltem implicite omnem rationem entis. Ergo.

Objicies contra primam conclusionem. Talis est distinctio qualis est contradictio. Atqui ante omnem mentis operationem de essentia, attributis et relationibus divinis, affirmatur quædam contradictio, seu potius verificantur contradictoria. Ergo. — Major est certa. — *Probatur* minor. Sic ante omnem mentis operationem vere dicitur: «Deus est formaliter Deus deitate, non justitia. Intellectus generat, voluntas non generat. Essentia communicatur Filio, paternitas non communicatur.» Ergo. Ita Franciscus Henno.

Resp. 1°. Retorqueo argumentum. Talis est distinctio qualis est contradictio. Atqui inter essentiam divinam et relationes non solum est contradictio formalis, seu quoad

formalitates, sed realis entitativa, seu quoad entitates; vere enim essentia non solum formaliter, sed realiter entitative communicatur Filio, non paternitas, alioquin Pater distingueretur a Filio formaliter tantum et non realiter entitative, quod admitti non potest. Ergo.

Resp. 2° directe ad argumentum, quod ex omni parte nutat, et 1°. Potest negari major, quamvis certam dicat P. Henno. Etenim de re simpliciter et formaliter una, sed virtualiter distincta et multiplex potest idem affirmari et negari, sicque verificari quæ videntur contradictoria, quia vere et proprie non sunt contradictoria nisi quæ affirman- tur et negantur de eodem sub eadem ratione; ubi autem res est virtualiter distincta et multiplex, quæ videntur contradictoria non enuntiantur de eodem sub eadem ratione, sed sub diversa. Sic essentia divina, prout æquivaleret intellectui creato, generat; prout æquivaleret voluntati, non generat. Essentia divina, prout est absoluta, communicatur, prout æquivaleret relativo, non communicatur. Nota enim bene, quod quæ in creatis realiter distinguuntur, identificentur in Deo, salvis suis naturis. — Consequenter ad hæc, debet etiam negari minor, nimirum de essentia divina, attributis et relationibus verificari contradictoria proprie dicta.

Sed claritatis majoris gratia, *dist. maj.* Talis est distinctio formaliter vel virtualiter, qualis est contradictio, *conc. maj.* Talis est distinctio semper formaliter qualis est contradictio, *nego maj.* Sufficit enim, ut dictum est, distinctio virtualis quæ actuali reali æquivaleret, qualis est eminentia seu virtualis multiplicitas divinæ entitatis. Eo enim titulo dicitur distinctio virtualis, quia ratione infinitæ entitatis præstat eminenter quod præstaret formaliter distinctio realis. Hinc inferes ipsam distinctionem formalem quam tantopere jactitant Scotistæ, non sufficere ad verificandam contradictionem striete realem in divinis. Cum enim ad hoc requiratur distinctio striete realis, vel striete reali æquivalens, — talis enim, inquit, debet esse distinctio qualis contradictio, — nec eorum distinctio formalis sit striete realis, nec ipsi æquivaleat, sequitur quod non sit

sufficiens ad hunc effectum, sicut nostra virtualis, quæ æquivalet stricte reali. †

[Statuta distinctione quæ admitti potest inter attributa Dei ad se invicem comparata et ad essentiam divinam relata, inquirendum est an inter se quadam præcellentia differant.

Petes igitur 1° an omnia attributa in Deo sint æqualia.

Resp. 1° si sermo sit de attributis prout sunt a parte rei, ea esse æqualia, non æqualitate positiva quæ peteret realem distinctionem, sed æqualitate negativa, quæ consistit in negatione excessus; sunt enim in re unum et idem.

Resp. 2°, si sermo sit de illis prout a nobis concipiuntur, sub distinctione. Vel considerantur sub ratione entis increati et infiniti, quam transcendentaliter includunt, et sic sunt æqualia; quia hæc ratio, utpote indivisibilis et unica, omnibus æqualiter imbibitur. Vel considerantur sub ratione explicita et per analogiam ad similes perfectiones in creatis, et sic sunt inæqualia secundum quid; quia intellectus, v. g., explicat majores perfectiones quam voluntas, et sic de cæteris.

Petes 2° an Deus et beati faciant etiam distinctionem rationis inter essentiam et attributa

Resp. probabilius negative, quia fundamenta distinctionis ratiocinatæ sunt, partim eminentia rei, partim imperfectio intellectus diversis conceptibus inadæquatis rem attingentis. Deus autem unico intuitu suam eminentissimam essentiam attingit: item et beati, saltem visione beatifica, quia Deum cognoscunt unica et simplicissima specie, nimirum divina essentia gerente vices speciei tam impressæ quam expressæ.

Dixi, *saltem visione beatifica*; quia non videtur repugnare quod beati per cognitionem aliam, quam habent extra Verbum, possint formare diversos conceptus de essentia Dei, et sic formare distinctionem rationis.]

DISSERTATIO III

DE ATTRIBUTIS IN PARTICULARI QUÆ
PERTINENT AD DIVINUM ESSE

[Inter attributa quæ in Deo concipimus, quædam spectant ad ejus esse seu substantiam, quædam ad operationem. Cum prius sit esse quam operari, prius agimus de iis quæ spectant ad esse divinum, deinde de iis quæ spectant ad ejus operationem, ut de scientia, de providentia, etc. Cum vero, docente D. Thoma, I *Contra gentes*, cap. 14, « ad cognitionem Dei oportet uti via remotionis, » seu negationis, removendo scilicet ab ipso imperfectiones creaturarum, potius quam via affirmationis, tribuendo ei divinas perfectiones quas satis capere non valemus, ideo cum S. Doctore a negativis incipimus, et 1° de simplicitate Dei, seu non compositione esse divini, agimus. Unde sit]

ARTICULUS I

De simplicitate Dei.

D. Thomas, q. 3.

[Nota duplicem esse simplicitatem. Una provenit ex potentialitate et defectu, quæ paupertatem et imperfectionem secum affert, et convenit soli materiæ primæ, quæ per se est prope nihil. Altera est quæ procedit ex forma et actu, summam denotans perfectionem et actualitatem. De hac posteriori hic agitur.

Petes 1° an Deus sit corpus.

Ex historia certum est idololatrias Deum, seu potius deos suos corporeos effinxisse, qui idola sua lignea vel marmorea vel aurea, aut solem, lunam, plantas, bruta, aut homines, Jovem, Saturnum, etc., pro diis habuerunt. — Idem error tribuitur Sadducæis, inter Judæos. — Inter